

ПРОФЕСИЈА „РАЗРЕДНИ СТАРЕШИНА“

Из школе иду две групе ученика – једни су тужни, други радосни. Управа школе им је заменила разредне старешине.

Ову вест објавила је београдска „Политика“ између два светска рата.

Чувени амерички филм „Официр и центлмен“, који сведочи о суровом преваспитању млиставих јуноша у маринце, обилује сценама дрила и конфликта између надређеног официра и подређеног регрута, и може се свести на давни заједнички именитељ узречица наших бака и мајки док су нас водиле за руку, на упис у школу: „Дете моје, без муке нема науке!“.

Оне су нам једноставним изразом саопштавале главни принцип образовања и васпитања: да се до оног лепог и вредног долази тешко и полако. Труд и напори се подразумевају – и код подређеног и код надређеног – тек као охрабрење, да зауставимо сузе и да нас не прогута паника... И, где чуда: између те две реченице првог школског дана – прве, родитеља (старатеља), и друге, учитеља (и првог разредног старешине) – протећи ће цео циклус нашег образовања и васпитања, без обзира на то школујемо ли се за „златне руке“ или „златне главе“. А тог првог, и свих других разредних старешина, буду ли нам добри, сећаћемо се с најдубљом оданошћу и захвалношћу, с дивљењем и сетом.

Сваки ђак по нечему је посебан. Или, како је говорио Владета Јеротић, ни близанци нису једнаки. Имајте то на уму ви, васпитачи у школи и код куће. Психолози ће се вероватно присетити још старије, Олпортове подуче: и свака је особина особена! Пажљиво, дакле, онда мора да поступа и разредни старешина, било да су му у разреду млађи или старији адолесценти, податни разним културолошким утицајима, пристигли из породица различитог социјалног статуса и амбиција, некритички препуштани тиранији и тржишној похлепи масовних медија, модама и помодностима, којима је профит изнад свега, а морал неретко и предмет подсмеха. Уопште, адолесценти из окружења која у поплави тих транзицијских баналности и баханалија невешто раздвајају жито од кукоља, па део штетног задаха доспева и у оно што је до јуче био солидно контролисан школски јавни простор.

Конзервативне придике школске управе, професора – или пак ширење духа мучаливе озбиљности и строгости, војничке дисциплине (налик дисциплини у поменутом филму), јетке казне и укори за бизарне пропусте и испаде – не доносе квалитет у знању, а у васпитању остављају, сасвим сигурно, штетне последице на младе људе који ће вам, чим осете вашу искреност и оданост, признати да никог не мрзе као потказиваче, тужибабе, трачаре и полтроне, како у вршњачким, тако и у наставничким редовима. (Не заборавимо да се у тинејџерском узрасту, сем у породици и школи, и те како учи „по моделу“ и од вршњака).

С друге стране, видећете, такође, шта разредни старешина може учинити с пуним разумевањем, саветима и подстрецима – кад у тим истим ђацима препозна себе у младости, у њиховим годинама... Јер, не губимо ни трена из вида: процес образовања одвија се по принципу да онај који има знање жели да га пренесе ономе ко жели да га прими.

Вредност је кључна реч за образовање. Оно означава оно што је вредно жртве и жртвовања; жртвује се пријатно корисноме, корисно племенитоме. Учити, значи одустајати од игре, непосредног задовољства, ради остваривања дуготрајне радости.

Разредни старешина то зна и мора понављати, да буде ауторитативан у свом разреду, а не ауторитаран. Не да застрашује и прети, него да подсећа млађе на ред и њихове основне дужности и слободе. С друге стране, мора имати више времена, више саосећања за сваког појединца у свом разреду, јер ово „свој“ не значи неку празну и формалну обавезу, што му је распоредом наставе наметнуто, него унеколико треба да буде друг и пријатељ, и мали психолог и педагог, неко ко ће за нијансу боље схватити испад, конфликт, незадовољство, љутњу „свог“ ђака; онај ко ће покушати да поремећену комуникацију у контакту са старијим колегама, предавачима, врати у нормално стање у односу на школски систем. Он је, у ствари, та важна карика између (не)оправдано повређеног појединца и школског система који мора да тражи меру и начин да се неспоразум изглади, превазиђе. Да евентуалну казну ђак прими с васпитном поуком, а не да у његовом срцу остане гнев и бунт ако није у праву: јер, као и у свакој хијерархији, мора постојати одређена дисциплина, с наградом и казном, и то се, као и у другим установама друштва, мора прихватати.

Школа без муке је још увек утопија! Зато се делатност разредног старешине базира на патернализму и плану, а не на слободи и аутономији ђака. Због тога се разредном старешини може признати право на субјективно виђење проблема школе и ђака, али му се не би требало допуштати да присваја одељење као феуд, као феудални ентитет који стриктно контролише као сопствени посед, с уверењем да је одговоран искључиво према „оном горе“, то јест – директору.

Не могу само екстремно лоши или екстремно добри освајати пажњу школе, јер, шта ћемо с онима између, којих је највише, а и њима треба пажње, топлине и разумевања?

Разредни старешина, ако је саосећајан, има шта да каже и о чему да прича, и са ученицима малих и осредњих амбиција, јер – ко зна да се оне већ сутра-прекосутра нече повећати? И разговори и дијалози на ту тему су добра дела, добрих и племенитих разредних старешина.

Морамо гајити обострано умеће комуникације, вештину споразумевања, и процеси у образовању кренуће у добром правцу. Не треба сметнути с ума да је комуникација увек двосмерна и да се – како је Сократ говорио – из такве комуникације може и треба учити.

Радивоје Благојевић

Уредник *Огледала*, часописа ученика и професора средњих школа Београд

И професор социологије у Математичкој гимназији у Београду